
This is the **submitted version** of the book part:

Reguero, Núria [et al.]. «L'autogestió de mitjans de comunicació : contrabanda FM com a espai d'organització i producció cultural contrahegemònica». *Perquè tot és de tothom : Gestió comunitària de la cultura i economia solidària*, 2022, p. 147-158

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/325746>

under the terms of the IN COPYRIGHT license.

L'AUTOGESTIÓ DE MITJANS DE COMUNICACIÓ. CONTRABANDA FM COM A ESPAI D'ORGANITZACIÓ I PRODUCCIÓ CULTURAL CONTRAHEGEMÒNICA

Núria Reguero¹, Beatriz Cantero², Ernest Pons³, Alejandro Pérez⁴

Les primeres experiències de ràdio autogestionada a Catalunya van sorgir als anys 70 i avui dia continuen oferint espais d'expressió a les veïnes i moviment socials. Les emissores de ràdio, com altres mitjans creats des de la base social, funcionen com a espais físics i simbòlics de producció cultural. Espais físics perquè disposen d'estudis de producció audiovisual on les sòcies i col·laboradores es troben per proposar i elaborar continguts, a més d'autogovernar-se. I espais simbòlics perquè a través de les ones hertzianes pretenen arribar al públic general, activant-se així comunitats amb valors compartits.

Contrabanda FM som una més entre les iniciatives de ràdio que cerquen la independència dels poders públics a l'hora d'informar. Els projectes comunitaris de comunicació (siguin ràdio, televisió, premsa o *web*) són ben diversos, tant en les formes de gestió com en els continguts i l'estètica. Aquests grups normalment es constitueixen jurídicament com a associacions, alguns com a cooperatives, però també poden romandre com a agrupacions informals. Uns rebutgen qualsevol tipus de publicitat comercial i subvenció pública, mentre altres en són més permeables. Els mitjans en format de ràdio i televisió són els que enfronten més problemàtiques i reptes, tant a Barcelona com a moltes localitats de Catalunya i l'Estat espanyol, ja que les competències són estatals i autonòmiques, i la comunicació comunitària mai ha estat prioritat. L'acció normativa espanyola es caracteritza per la postergació del reconeixement legal de les ràdios i televisions de caire associatiu, la manca de concessions de llicències i la constant amenaça de tancament dels centres emissors, sumats a uns projectes de regulacions que no s'adapten a la naturalesa d'aquests col·lectius. Com a conseqüència, moltes experiències han quedat pel camí. Si bé, les necessitats comunicatives dels grups socials segueixen aflorant, i moltes ràdios i televisions lliures i comunitàries continuen existint i configuren mosaic alternatiu d'iniciatives audiovisuals. A Catalunya, en l'àmbit de la televisió destaquen la veterana RTV Cardedeu, que compta amb el suport de l'ajuntament a la localitat homònima i un seguit d'emissores associatives a diferents

¹ Activista i analista dels drets de la comunicació social. Membre de la Xarxa d'Economia Solidària (Comissió de formació i publicacions), l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (Igop-UAB) i Digital Commons (Dimmons-UOC).

² Activista de drets humans, especialment de la llibertat d'expressió i dels drets de les dones. Membre de Contrabanda FM.

³ Membre del programa L'assemblea de majaras i del col·lectiu de Contrabanda FM.

⁴ Membre de Contrabanda FM.

municipis catalans, entre elles, les televisions de districte i la televisió comunitària Okupem les Ones, a Barcelona. En l'àmbit radiofònic, existeix una Coordinadora de ràdios lliures integrada per la manresana Ràdio Bala i les barcelonines Ràdio Bronka, Ràdio Línia 4, Ràdio Pica, Ràdio RSK i Contrabanda FM⁵.

La denominació "lliure" és un tret distintiu amb què s'identifiquen alguns grups dins de la diversitat d'iniciatives de tall comunitari per ressaltar qualitats com la independència i l'autogestió. Amb el nom de ràdios lliures es va anomenar les emissores impulsades a partir del maig del 68 pels propis col·lectius socials, trencant els monopolis estatals de la radiodifusió, a països com França, Itàlia i Espanya. Des del seu origen en plena agitació política, el paper transformador d'aquestes experiències ha anat més enllà de la possibilitat de convertir el receptor dels mitjans en emissor, inclús del potencial discursiu contrahegemònic. I és que, a més d'unir el consum i la producció, les ràdios lliures destaquen també pel seu model organitzatiu cercant l'autogestió i l'horitzontalitat, esdevenint espais de producció cultural basats en l'autonomia, la cooperació, la convivència i l'autoformació. La renúncia al lucre i la preocupació per l'ètica en el finançament i l'ús de la tecnologia, utilitzant cada cop més el programari lliure i llicències *creative commons*, són trets característics d'aquestes experiències d'autogestió en la cultura⁶.

En aquest marc situem Contrabanda FM, una de les ràdios lliures més veteranes a la Freqüència Modulada barcelonina. L'hivern del 2021, quan s'ideava la publicació que tenim a les mans, Contrabanda FM celebrava 30 anys de comunicació des de i per a les veïnes de la ciutat. El mes de maig, encara sota mesures restrictives contra la pandèmia de la Covid-19, organitzàvem una jornada que demostrava el múscul de la comunitat que fa possible aquesta ràdio i l'ha sostinguda al llarg de tres dècades. La celebració però, va tenir un punt agredolç perquè el col·lectiu es veia obligat a retirar l'antena a causa d'una denúncia de l'Associació Catalana de la Ràdio (comercial) contra les emissores pirates, que de retruc i injustament afectava el nostre projecte.

Reflexionar sobre aquesta situació és el motiu del present capítol, on ens apropem a Contrabanda FM en primera persona, a partir d'un diàleg entre alguns dels membres més actius de la ràdio i una amiga col·laboradora. Primer fem un repàs dels seus orígens i a continuació reflexionem sobre la ràdio com a espai d'organització i producció cultural contrahegemònica. Finalitzem recollint el reclam d'un

⁵ També existeixen emissores associatives com Radio Floresta, a Sant Cugat del Vallès, emissores independents de barri que se sostenen amb donacions i publicitat, com Sants 3 Ràdio, i altres vinculades a equipaments municipals, com Boca Ràdio, ambdues a Barcelona. D'altra banda, l'Ajuntament de Barcelona ha impulsat la Xarxa de Ràdios Comunitàries (XRCB), que emeten per internet. A la mateixa ciutat, diferents col·lectius han impulsat el canal comunitari online La Veïnal, amb suport inicial de l'Ajuntament.

⁶ Reguero, 2017.

centre emissor comunitari en tant que forma en què l'administració local pot contribuir a garantir el dret a la comunicació a les ciutats malgrat no disposar de competències en matèria de radiodifusió.

Els orígens de Contrabanda FM. Cap a l'emancipació social i comunicativa

El grup impulsor de Contrabanda FM es va formar el setembre de 1988, hereu d'iniciatives provinents de diferents barris barcelonins. Amb la vocació d'aglutinar diferents procedències i moviments de Barcelona, els estudis van establir-se a Ciutat Vella. El col·lectiu el formaven persones amb ideologies, professions i trajectòries prou diferenciades però amb inquietuds culturals i amb l'anhel d'un àmbit de comunicació alternatiu a la ciutat. Compartien la il·lusió de crear un espai obert i diferent en el camp dels mitjans de comunicació de Barcelona, que es concretava en el projecte d'una ràdio no lucrativa que abordés temes culturals i socials d'abast ciutadà. La idea era crear un espai obert i lliure de condicionaments, pensant més enllà de l'intercanvi comunicatiu entre productors i audiència per imaginar un espai físic susceptible de convertir-se en un punt de trobada per a grups socials, artistes, científics, etc. Amb aquesta finalitat es van constituir jurídicament com a Associació Cultural Contrabanda FM⁷. El desembre de 1990 va iniciar les emissions en proves per engegar oficialment un mes després, en emissió conjunta amb la degana Ràdio Pica.

Avui dia hi participem unes vuitanta persones d'entre trenta i seixanta anys, algunes arribades al col·lectiu com a mínim sis anys després dels inicis, i hem intentat ser altaveu de moviments socials dels barris de Ciutat Vella. Entre ells, les respostes veïnals al Forat de la Vergonya del Casc Antic (i posteriors iniciatives comunitàries), les de l'associació de veïnes de l'Ostia a la Barceloneta, de recuperació de l'espai públic de Fem Plaça, d'autoorganització al Raval, etc. Així mateix, des de la ràdio hem pres part de campanyes i mobilitzacions més generals que tenien Ciutat Vella i el centre de Barcelona com a epicentre. Portant la ràdio al carrer o obrint els estudis al veïnat hem fet costat a vagues generals, feministes i estudiantils, al moviment okupa, a manifestacions contra diferents guerres i de solidaritat amb diferents lluites internacionalistes o per les persones refugiades, tancades de persones migrades, la defensa dels béns comuns, el 15M, etc.

Si aquesta voluntat de ser altaveu de moviments socials és característica de la majoria de mitjans lliures i comunitaris, en el cas de Contrabanda FM s'hi ha sumat un element més distintiu: acollir un gran ventall de procedències geogràfiques, el que suposava un vincle amb diferents comunitats presents a la ciutat i que alhora ha aportat visions diferents d'allò col·lectiu.

⁷ Contrabanda FM, s/d.

La programació de Contrabanda FM. Diversitat d'expressions i mirades

El calidoscopi que formen les persones participants i la programació de Contrabanda FM dóna lloc a un ventall de temàtiques i expressions culturals, inclosa la diversitat lingüística. Al nostre projecte tenen cabuda des de programes culturals de cine i literatura, a tertúlies d'anàlisi social amb moltes entrevistes a activistes socials de tota mena, on les lluites de dins i fora de Catalunya tenen un altaveu sense censura. Ens relacionem i fem programes amb connexions en directe amb Amèrica Llatina i altres indrets, així com fem xarxa amb les emissores de l'estat. Un exemple han estat els *Cadenassos Ibèrics*, on han participat més de 20 emissores i podcasts⁸. Poden escoltar-se propostes musicals de tots els àmbits no comercials, des del *jazz* i la música clàssica a la música brasilera o jamaicana, el *hip hop* i el *rock and roll*. La pluralitat cultural i d'origen que hi ha actualment al territori queda reflectida en programes en italià, alemany, anglès i portuguès. També hi ha hagut programes en francès, llengües originàries d'Abya Yala (Amèrica Llatina), tagal (Filipines) o àrab.

Què fa que gent tan diferent es trobi en un mateix col·lectiu? El nostre projecte radiofònic té com punt central la defensa de la llibertat d'expressió, fugint dels espais escapçats per propostes comercials i de l'estigmatització de "la immensa minoria". La ràdio és un espai sempre obert a la veu de qui no té cabuda a llocs controlats pel poder hegemònic. Escoltar veïns i veïnes amb les seves demandes, treballadores parlant en primera persona dels seus conflictes, persones migrades a qui no es respecta els seus drets humans mínims, així com diversos col·lectius feministes, ambientalistes, de decreixement, persones que han estat diagnosticades d'alguna problemàtica mental, entre altres. Aquestes persones, sovint invisibilitzades o estigmatitzades als mitjans i la cultura hegemònica, són les que nodreixen les nostres ones, i fan possible el nostre col·lectiu, són la nostra raó d'existir.

Cultura autogestionària, economia solidària i comuns digitals

Com totes les ràdios lliures, Contrabanda FM es troba amb les dificultats pròpies d'impulsar i sostenir un projecte comunitari. A més de la implicació i treball voluntari de cadascuna de les individualitats o grups que en formen part, sempre és necessari comptar amb un suport monetari.

Com qualsevol altra ràdio lliure o comunitària, s'ha de tenir en compte la inversió inicial necessària per posar en marxa el projecte i les despeses que comporta el seu manteniment. Els equips necessaris per emetre per l'FM són molt específics; i tot i que en els darrers anys els costos han baixat

⁸ Durant la pandèmia de la Covid-19 es van organitzar tres *Cadenassos Ibèrics*, superant deu hores de durada cadascun. El propòsit d'aquesta xarxa d'emissions va ser reflexionar sobre els diferents impactes socials i econòmics del coronavirus. Es poden recuperar a <http://radioslibres.info/>

considerablement, és necessària una inversió inicial més o menys forta. D'altra banda, les característiques del projecte impliquen una sèrie de condicionants com són la necessitat d'un espai fix i dedicat 24 hores com a estudi de ràdio i a més un altre espai on instal·lar l'antena d'emissió. Tot això fa que, malgrat no ens agradi, el pressupost econòmic sempre ha estat important, i per què negar-ho, un dels grans problemes al que ens enfrontem com a col·lectiu⁹.

Durant els trenta anys d'història de Contrabanda FM aquest problema s'ha tractat des de visions molt diferents, fins i tot contradictòries, en les diferents etapes que ha viscut el col·lectiu. Hem provat diferents formes de gestió, des de semi professional, arribant a tenir una persona alliberada, fins a ser un projecte totalment autogestionat. Per batalletes que les veteranes van explicant, sabem que en la primera etapa, Contrabanda FM va rebre ocasionalment alguna subvenció, va tenir una persona alliberada que treballava unes hores, i fins i tot va arribar a ser l'emissora oficial del Festival Barcelona Acció Musical (BAM) a unes Festes de La Mercè. Aquest model, que es va donar només puntualment, es va superar. Des de fa més de vint anys, Contrabanda FM funciona com a emissora autogestionada seguint els principis del *Manifest de Villaverde*¹⁰, que marca els mínims que ha de seguir qualsevol ràdio lliure des de fa quasi quaranta anys. Un dels punts d'aquest manifest, una declaració quasi "llegendària" en el món de les ràdios lliures, diu que "Som autònoms. La ràdio lliure es constitueix al marge de tot grup de pressió polític o econòmic que pugui o vulgui alterar en el seu profit el missatge a difondre i, òbviament, rebutgem qualsevol mena de publicitat directa o indirecta." Això evidentment complica una mica les coses, però creiem sincerament que és la forma més honesta de tirar aquest projecte endavant. D'aquesta manera, Contrabanda FM es finança a través de les quotes que aporten els socis i sòcies. La majoria de les persones associades formen part del col·lectiu, ja sigui participant en alguns dels programes de la graella o aportant coneixements i força de treball per a la ràdio. Aquest fet és un dels que més sorprèn qualsevol persona que no coneix el món de les ràdios lliures: no rebem cap compensació econòmica pel fet de fer un programa de ràdio, sinó que a la pràctica paguem per fer-ho (ja sigui amb una taxa trimestral, actualment 50€ qui fa programa i 15 qui vol col·laborar, o bé amb aportacions puntuals).

A banda de les quotes de les persones sòcies i alguna donació que rebem de tant en tant, l'única forma de recaptar diners pel manteniment de l'emissora és a partir d'esdeveniments i marxandatge que produïm per autofinçar-nos amb els petits marges que en podem obtenir. Alhora, aquests

⁹ Les nostres despeses mensuals corrents són de 1500 euros aproximadament, al marge d'imprevistos que puguin sorgir per manteniment d'equips.

¹⁰ El Manifest va ser aprovat per una vintena de ràdios lliures durant la VI Trobada de la Coordinadora Estatal de Ràdios Lliures, celebrada l'any 1983 a l'Ateneu Llibertari de Villaverde (Madrid). El podeu consultar al següent enllaç: https://15mpedia.org/wiki/Manifiesto_de_Villaverde

esdeveniments suposen també quelcom cabdal per a qualsevol projecte comunitari com és el contacte amb el territori i l'audiència, que al final és la nostra base social.

Autogestionar-se no només implica els aspectes econòmics, també el funcionament mateix de l'emissora es basa en treball fet voluntàriament per membres del col·lectiu. L'organització, amb altes i baixes, es basa en el treball de comissions, on tothom pot participar: hi ha la comissió tècnica, indispensable per fer-nos escoltar a l'FM, la de programació que rep propostes de nous programes, la d'economia, la de promoció i la d'assumptes interns de funcionament.

La ràdio, a més, té un altra característica que en altres mitjans de comunicació es pot donar menys: el material que generem (els programes de ràdio) està lliurement a disposició de l'audiència, per a nosaltres no té sentit demanar una quota o pagament per escoltar-los.

Seguint amb la filosofia de l'autogestió i de preservar la major independència possible, des de Contrabanda FM s'ha apostat per no dependre d'altres tampoc en l'apartat tècnic. D'una banda, en el vessant més analògic, tot el que té a veure amb l'emissió per FM, sempre s'ha intentat resoldre amb el treball de persones del col·lectiu i ajuda d'afins. En aquest cas és molt important el suport mutu i la solidaritat entre diferents mitjans lliures del territori, compartint els coneixements adquirits i fins i tot la feina per tirar endavant les emissions per FM. Però des de fa ja uns quants anys, també estem aprenent en quant a digitalització. Contrabanda FM ha apostat sempre, tant per coherència com per filosofia, pel programari lliure i ha tingut molta relació, en major o menor nivell depenent de l'època amb el *hacktivisme* i tota mena d'iniciatives en aquest àmbit. Per posar un exemple, el programari que ara mateix, i des de fa bastant temps, controla l'emissió ininterrompuda de l'emissora és un programa anomenat ARAS¹¹, creat per un desenvolupador d'una altra ràdio lliure d'Espanya, Radio Piratona, i que fan servir altres ràdios lliures de l'Estat.

Les noves tecnologies ens duen també al *podcast*. El podcàsting consisteix en l'enregistrament, edició i posterior publicació, per internet i de forma periòdica, de fitxers d'àudio o vídeo¹². En estar de moda -sobre tot arran del confinament durant la Covid19-, sembla que sigui nou, però ja fa més de quinze anys que mitjans lliures i comunitaris el fan servir. De fet, a l'Estat Espanyol, les ràdios lliures van ser les primeres, juntament amb la -llavors- petita comunitat de podcasters, que van començar a fer servir aquesta nova forma d'emetre programes per internet. Malauradament, i com passa amb altres tecnologies culturals, el capitalisme ha fagocitat aquest concepte i el que en un principi va sorgir com una manera senzilla per compartir continguts ara és una manera més d'obtenir beneficis econòmics. En els darrers anys, han sorgit moltes plataformes que d'una manera o una altra obtenen benefici

¹¹ Programa ARAS: <https://aras.sourceforge.io/>

¹² Extret de Viquipèdia: <https://ca.wikipedia.org/wiki/Podc%C3%A0sting> (Consulta: juny 2021).

econòmic gràcies a aquesta eina. És el moment de fer autocrítica i reconèixer que en aquest punt de canvi tecnològic amb l'arribada d'Internet les ràdios lliures ens hem quedat enrere, ja que ara mateix quasi ningú que vulgui començar a fer un programa de ràdio, té en compte la possibilitat de fer-ho a una emissora lliure davant les possibilitats que ofereixen multitud de plataformes privades (i privatives) existents. Aquesta és una qüestió també generacional, tot i que hi ha joves al voltant dels 20 anys que s'estan apropant a les ràdios lliures per realitzar i emetre els seus podcasts, precisament interessats per les formes alternatives de funcionar i de gestionar-se respecte els mitjans convencionals.

En efecte, com a ràdio lliure, el projecte de Contrabanda FM és clarament construir un espai comunitari, on conflueixin diferents propostes i sensibilitats, amb múltiples interessos. La diversitat present al col·lectiu fa que de vegades no sigui gens fàcil posar-nos d'acord, però aquesta diversitat és al mateix temps el punt fort del nostre espai i la nostra major riquesa. La pluralitat de temes, mirades i veus als programes és precisament un dels forts i trets distintius de Contrabanda FM. Sens dubte, la feina desinteressada i compromesa de molta gent ha fet possible que trenta anys després de les primeres emissions, tot i la hostilitat d'emissores privades (amb i sense llicència) i el nul reconeixement per part de les Administracions Públiques de la nostra trajectòria i realitat, siguem capaces d'emetre de forma autogestionada i amb la il·lusió de ser un oasi en el desert en què s'ha convertit l'FM local. Concebem l'emissora com un lloc, un punt de trobada on és possible l'intercanvi d'idees, denúncies, somnis i lluites de la gent comú. Un espai lliure i compromès amb la realitat que ens envolta, una manera de construir ponts de comunicació, de creació de xarxes, de difusió cultural i social, de la qual ens sentim orgulloses. I així volem continuar creixent i vinculant-nos amb el territori. Per això seguim donant passes. Una ha estat el trasllat del nostre estudi a l'Ateneu Enciclopèdic del Raval, la tardor del 2021. L'altra és la reivindicació d'un centre emissor de gestió comunitària, que s'ha anat gestant en els darrers cinc anys com a via amb què es podria garantir el dret a seguir presents al dial barceloní¹³.

És possible un centre emissor de gestió comunitària a Barcelona?

Un dels principals entrebancs que han patit les emissores lliures en l'àmbit urbà ha estat la dificultat per mantenir la seva presència al dial, doncs la Freqüència Modulada està més atapeïda. Aquesta lluita no ha estat només per supervivència sinó també una aposta política per assegurar la presència de veus dissidents i projectes autogestionats en l'espai hertzià. Durant dècades, la llibertat d'emissió, tant

¹³ Vegeu el Manifest i falques en contra del precinte del nostre centre emissor i per la llibertat d'emissió a ContraBanda FM: <http://www.contrabanda.org/ca/2020/12/catala-manifest-en-contra-del-precinte-del-centre-emissor-de-contrabanda-fm-i-per-la-llibertat-d-expressio/n>

vinculada a la d'expressió, era una batalla més en la resistència per garantir accés a drets bàsics. En el camp de la comunicació social, el dret fonamental és que totes les persones han de poder expressar-se per qualsevol mitjà de difusió, tal com queda recollit a l'article 19 de la *Declaració Universal dels Drets Humans* (1948). Les competències en aquest àmbit han estat des de l'inici en mans dels Estats, els quals han passat històricament de tenir el monopoli de l'espectre radioelèctric a repartir-se'l amb el mercat, ignorant sovint les experiències i clams dels grups socials de base per gestionar les seves pròpies ràdios i televisions. En aquest context, i ja des de fa dècades, la UNESCO, el Parlament Europeu i la Comissió Europea insten els governs a promoure les ràdios i televisions lliures i comunitàries en tant que garants de participació ciutadana, diversitat cultural, pluralisme polític i cohesió social. Les recomanacions internacionals també fan referència a l'equitat en l'ordenació de l'espectre radioelèctric, però els avenços són mínims i molts col·lectius ràdios i televisió es troben sense accés a aquest bé. Durant aquests anys les emissores lliures han viscut en una situació de permanent "al·legalitat" i els diferents intents i promeses d'assegurar la presència d'aquests mitjans en l'espai radioelèctric han fracassat.

En el cas de Contrabanda FM, a més, l'emissora es va veure obligada a abandonar el seu dial inicial (el 91.0) davant la creació de COM Ràdio. I durant anys ha resistit, com altres ràdios lliures, a interferències d'emissores comercials, tant pirates (comercials sense llicència) com altres amb llicència però que emetien a una potència molt superior a la permesa.

Igual que altres ràdios lliures i ràdios comercials, Contrabanda FM tenia instal·lat el seu centre emissor al Turó de la Rovira, un enclavament alternatiu a l'únic centre autoritzat de la ciutat per a mitjans audiovisuals, la Torre de telecomunicacions de Collserola. Els costos de les operadores per transportar la senyal des del transmissor de Collserola resulten prohibitius per a una associació local com la nostra. El Turó de la Rovira era doncs l'única alternativa però hem vist obligats a renunciar arran de l'ordre judicial emesa pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya¹⁴ en resposta a la denúncia contra les ràdios pirates presentada per l'Associació Catalana de Ràdio (que aglutina les principals emissores privades comercials). L'Ajuntament de Barcelona va executar dita sentència, obligant moltes antenes a retirar-se del Turó i afectant de retruc les experiències de comunicació autogestionades de forma lliure i comunitària, que no disposen encara de llicència malgrat les demandes -antigues i constants- a les instàncies competents de la Generalitat i del Govern Central¹⁵.

¹⁴ Sentència núm. 652 del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (4 de juliol de 2018). Recuperat de <https://www.poderjudicial.es/search/indexAN.jsp?org=ap-ts&comunidad=09>

¹⁵ Vegeu a referències FESP, 2021.

Com a conseqüència, el desembre de 2020, el mateix mes en que es complien 30 anys de les emissions en proves a l'històric 91.0, Contrabanda FM es veia obligada a desmuntar la seva antena i la resta de material tècnic del Turó de la Rovira. L'emissora es quedava així sense presència al dial de la ciutat, doncs les tarifes d'emissió des de la torre de Collserola són inassolibles per un col·lectiu sense ànim de lucre.

Davant aquesta situació d'indefensió jurídica, Contrabanda FM toca la porta de l'Ajuntament de Barcelona per tal que, dins de les seves competències, contribueixi a garantir el dret d'antena als grups socials autogestionats de la ciutat, en virtut del compliment de l'article 19 de la ja mencionada *Declaració Universal dels Drets Humans* (1948). L'administració local no té competències per adjudicar llicències però sí pot cercar fórmules de gestió comunitària per a les ràdios i televisions de la ciutat. Des de Contrabanda FM, amb el suport d'altres mitjans audiovisuals autogestionats i col·lectius socials¹⁶, es demana a les administracions competents un espai on ubicar un centre emissor comunitari que permeti autogestionar la instal·lació i manteniment de les antenes necessàries per garantir a les comunitats de comunicació audiovisual el dret d'accés a l'espectre radioelèctric. Si l'ajuntament acceptés la cessió d'una infraestructura, els costos resultarien assumibles.

Aquesta iniciativa replicaria la lògica de la gestió comunitària i la filosofia dels comuns urbans en l'àmbit dels mitjans de comunicació audiovisuals col·locant la ciutadania i moviments organitzats com a subjectes actius i no només receptors de la ràdio i la televisió. Es tracta d'un model present en altres realitats, dins i fora d'Espanya, però de moment, l'administració local barcelonina no ha donat passes en aquesta direcció. Des de l'Ajuntament s'ha proposat que es canalitzi la comunicació lliure des de xarxes d'emissores de ràdio amb un model més vinculat a les institucions, en concret la Xarxa de Ràdios Comunitàries de Barcelona (XRCB), quedant desatesa la possibilitat d'explorar vies per tal que les comunitats autogestionades puguin accedir a l'espectre. Des de Contrabanda FM tenim la certesa de posseir l'energia i capacitats per habilitar aquest possible centre emissor, sobre tot considerant la nostra trajectòria d'autogestió des de 1991, sostenint la ràdio tècnica i econòmicament. Per això creiem que és possible disposar a la ciutat d'un centre emissor comunitari on puguin instal·lar les antenes les comunitats autogestionades de comunicació audiovisual.

Com mostra el present llibre, el model de gestió comunitària aplica a una diversitat de casuístiques que comprenen des de fórmules on l'administració és molt present (per exemple, equipaments públics gestionats per entitats) fins a altres on la funció de l'administració és simplement deixar fer. Des de la

¹⁶ Aquestes propostes estan recollides al Comunicat *Defensem Contrabanda FM, defensem una FM comunitària*, amb prop de 200 adhesions per part d'entitats i persones. Pot consultar-se a: <http://www.contrabanda.org/ca/2021/01/defendamos-contrabanda-fm-defendamos-una-fm-comunitaria/>

Xarxa d'Espais Comunitaris (Xec) i l'Ajuntament de Barcelona s'ha vingut treballant en els darrers anys per tal de reconèixer formalment i ordenar aquestes fórmules de gestió. Un dels resultats és el *Patrimoni ciutadà d'ús i gestió comunitària*¹⁷, programa que pretén crear noves formes d'interacció entre la institució pública municipal i les iniciatives ciutadanes comunitàries mitjançant la construcció d'un marc institucional i normatiu. En aquest sentit, s'han estudiat diferents respostes jurídico-administratives com la possibilitat de modificar la qualificació urbanística per crear una nova tipologia del sòl "d'ús i gestió comunitària", que seria compatible amb altres instruments com la cessió d'ús, la gestió cívica i la potencial creació dels béns comunals.

En definitiva, des de Contrabanda FM trobem en el marc d'aquests instruments promoguts per l'Ajuntament de Barcelona una via per assentar les bases i donar cabuda als comuns urbans de la ràdio, la televisió i l'espectre hertzià, preservant així la seva existència i aportant diversitat a l'escala de grisos i el joc de miralls en què s'han convertit la ràdio i la televisió hegemòniques.

Referències

Contrabanda FM (sd). "Dossier 2002-2004". Recuperat de http://www.contrabanda.org/contrabanda/?option=com_wrapper&Itemid=61

Coordinadora de Radios Libres, Villaverde (1983). *Manifiesto de Villaverde*. Recuperat de https://15mpedia.org/wiki/Manifiesto_de_Villaverde

Federación de Sindicatos de Periodistas (FeSP) (2021). "Una interpretación judicial insólita cierra 'Contrabanda FM'". 09-01-2021. Recuperat de <https://fesperiodistas.org/una-interpretacion-judicial-insolita-cierra-contrabanda-fm/>

Reguero, Núria. (2017). *Polítiques públiques i sostenibilitat dels mitjans lliures a Amèrica Llatina i la Unió Europea : de les ràdios lliures als comuns digitals*. Universitat Autònoma de Barcelona: Institut de Govern i Polítiques Públiques.

¹⁷ Ajuntament de Barcelona, 2017.